

2. Common European Framework of Reference for Languages [Text] : Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge : Cambridge University Press, 2001.

3. Китайгородская, Г. А. Методические основы интенсивного обучения иностранным языкам [Текст] / Г. А. Китайгородская – М. : Изд-во Московского университета, 1986.

4. Очерки методики обучения устной речи на иностранных языках [Текст] : / под ред. П. Буквиндера. – К. : Вища школа, 1980.

Отримано 15.03.2009. ХДУХТ, Харків.

© С.В. Верескун, 2009.

УДК 81'24:378.1

О.Ф. Бслікова

ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ

Розглянуто проблему професійно-орієнтованого навчання студентів, спрямованого на формування професійної іншомовної комунікативної компетенції.

Рассмотрена проблема профессионально-ориентированного обучения студентов, направленного на формирование профессиональной иноязычной коммуникативной компетенции.

Professionally-oriented approach to teaching a foreign language aimed at developing professional communicative foreign language competence is considered.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах іншомовне спілкування стає істотним компонентом майбутньої професійної діяльності фахівця, у зв'язку з цим значно зростає роль дисципліни «іноземна мова» на немовних факультетах вузів. Державний освітній стандарт вищої професійної освіти вимагає врахування професійної специфіки під час вивчення іноземної мови, її націленості на реалізацію завдань майбутньої професійної діяльності випускників. Особливої актуальності набуває професійно-орієнтований підхід до навчання іноземної мови на немовних факультетах вузів, який передбачає формування у студентів здатності іншомовного спілкування в конкретних професійних, ділових, наукових сферах і ситуаціях з урахуванням особливостей професійного мислення. Під професійно-орієнтованим мається на увазі навчання, засноване на врахуванні потреб студентів у вивченні іноземної мови, продиктованих особливостями майбутньої професії або спеціальності [4, с. 5]. Воно передбачає поєднання оволодіння професійно-орієнтованою іноземною мовою з розвитком особистісних якостей студентів, знанням культури країни мови, що вивчається.

ся, й придбанням спеціальних навичок, заснованих на професійних і лінгвістичних знаннях.

Професійно-орієнтоване навчання іноземної мови визнається пріоритетним напрямком у відновленні освіти. З'явилася нагальна потреба по-новому глянути на процес навчання взагалі й на навчання іноземної мови зокрема. Іншомовне спілкування стає істотним компонентом професійної діяльності фахівців. Аналіз педагогічних науково-методичних джерел показав, що існує незліченна безліч методичних напрямів і технологій навчання іноземної мови на немовних факультетах вузів. У цей час ставиться завдання не лише оволодіння навичками спілкування іноземною мовою, але й придбання спеціальних знань за фахом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування системи професійної мовної підготовки майбутніх фахівців під час навчання на немовних факультетах вузів на сьогодні характеризується багатоаспектністю. У науковій і науково-методичній літературі іноземна мова як навчальний предмет у системі вищої професійної освіти розкривається авторами з різних позицій: проблеми навчання іноземній мові у вищій школі як засобу спілкування (І.Л. Бім, Н.Н. Гез, І.А. Зимня), проблеми формування комунікативних умінь засобами іноземної мови (В.Л. Кузовлев, В.Г. Костомаров, О.О. Леонтьєв, Є.І. Пасов), формування професійної спрямованості (Н.І. Гез, М.А. Давидова, Б.К. Єсипович, Р.П. Мильруд), комунікативний підхід у навчанні іноземної мови (І.Л. Бім, О.Н. Леонтьєв, Е.І. Пасов, Г.В. Рогова).

Мета та завдання статті. Метою навчання іноземним мовам у немовних вузах є досягнення рівня, достатнього для практичного використання іноземної мови в майбутній професійній діяльності, тобто формування іншомовної професійної комунікативної компетенції. Мета роботи – розкрити сутність професійно-орієнтованого навчання іноземній мові студентів немовних факультетів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Якщо в мовному вузі іноземна мова є спеціальною базою, то в інших вузах – це додаток до загальної культури, тому в немовному вузі формулювання кінцевої мети вимагає конкретизації. Практичне оволодіння іноземною мовою становить лише одну сторону професійно-орієнтованого навчання предмету. На думку О.В. Рошиної, іноземна мова може стати не лише об'єктом засвоєння, але й засобом розвитку професійних умінь. Це передбачає розширення поняття «професійна орієнтованість» навчання іноземної мови, яке включає один компонент – професійно-орієнтовану спрямованість змісту навчального матеріалу. Професійно-

орієнтоване навчання передбачає професійну спрямованість не тільки змісту навчальних матеріалів, але й діяльності, що включає у себе прийоми й операції, що формують професійні вміння. Професійна спрямованість діяльності: по-перше, вимагає інтеграції дисципліни «іноземна мова» із профільюючими дисциплінами; по-друге, ставить перед викладачем іноземної мови завдання навчити майбутнього фахівця на основі міжпредметних зв'язків використати іноземну мову як засіб систематичного поповнення своїх професійних знань, а також як засіб формування професійних умінь і навичок; по-третє, передбачає використання форм і методів навчання, здатних забезпечити формування необхідних професійних умінь і навичок майбутнього фахівця [5, с. 39].

Професійно-орієнтоване навчання іноземної мови на немовних факультетах вузів вимагає нового підходу до відбору змісту. Він повинен бути орієнтований на останні досягнення в тій або іншій сфері людської діяльності, вчасно відбивати наукові досягнення в сферах, що безпосередньо торкаються професійних інтересів студентів, надавати їм можливість для професійного росту. Таким чином, буде правомірно розглядати зміст навчання іноземної мови на немовних факультетах вузів як сукупність того, що студенти повинні засвоїти в процесі навчання, щоб якість і рівень володіння іноземною мовою відповідали їхнім запитам і цілям, а також цілям і завданням даного рівня навчання. Відбір змісту покликаний сприяти різнобічному й цілісному формуванню особистості студента, підготовці його до майбутньої професійної діяльності.

На думку Н.Д. Гальської, до змісту навчання іноземної мови необхідно включати:

- сфери комунікативної діяльності, теми й ситуації, мовні дії й мовний матеріал, що враховують професійну спрямованість студентів;
- мовний матеріал (фонетичний, лексичний, граматичний, орфографічний), правила його оформлення й навички оперування ним;
- комплекс спеціальних (мовних) умінь, що характеризують рівень практичного оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування, у тому числі в інтеркультурних ситуаціях;
- систему знань національно-культурних особливостей і реалій країни мови, що вивчається [4, с. 17].

З огляду на переваги даного підходу, представляється доцільним використати його під час розробки моделі професійно-орієнтованого навчання іноземної мови студентів на немовних факультетах вузів, а саме під час розгляду її змістовного компонента.

Беручи до уваги викладене вище, можна виділити наступні структурні елементи змістовного компонента моделі професійно-орієнтованого навчання іноземної мови, описані нижче:

1. Комунікативні вміння з видів мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання, писання) на основі загальної й професійної лексики. Кінцевою метою професійно орієнтованого навчання *діалогічного мовлення* є розвиток уміння вести бесіду, цілеспрямовано обмінюватися інформацією професійного характеру з певної теми.

Навчання *монологічного мовлення* полягає у формуванні вмінь створювати різні жанри монологічних текстів: повідомлення інформації професійного характеру, виступ з доповіддю, розширені висловлення в ході дискусії, обговорення як з попередньою підготовкою, так і без неї.

Метою професійно-орієнтованого навчання *аудіюванню* є формування вмінь сприйняття й розуміння висловлення співрозмовника іноземною мовою, породжуваного в монологічній формі або у процесі діалогу відповідно до певної реальної професійної сфери, ситуації.

Результатом навчання *читанню* є формування вмінь володіння всіма видами читання публікацій різних функціональних стилів і жанрів, у тому числі спеціальної літератури.

Підсумковою метою навчання писання є розвиток комунікативної компетенції, необхідної для професійного письмового спілкування, що проявляється в уміннях реферативного викладу, анотування, а також перекладу професійно значущого тексту з іноземної мови на українську та з української на іноземну.

2. Мовні знання й навички, які містять у собі *знання фонетичних явищ; граматичних форм, правил словотвору, лексичних одиниць, термінології*, характерної для певної професії. Розглянуті знання й навички являють собою складову частину складних умінь – говоріння, аудіювання, читання, писання.

3. Соціокультурні знання, як уважає Н.Д. Гальськова, мають на меті залучення студентів не тільки до нового способу мовного спілкування, але й до культури народу, що розмовляє іноземною мовою.

4. Навчальні вміння, раціональні прийоми розумової праці, що забезпечують культуру засвоєння мови в навчальних умовах і культуру спілкування з його носіями.

Результатом профільно-орієнтованого навчання іноземної мови є сформованість професійної іншомовної комунікативної компетенції, яка містить у собі наступні її види:

- інформаційно-тематична (предметний план);
- понятійна;

- концептуальна;
- мовна (уміння будувати зв'язне висловлення в усній і письмовій формах для вираження своїх думок у процесі спілкування);
- соціолінгвістична (володіння мовними регістрами відповідно до ситуацій спілкування);
- країнознавчо-культурознавча (знання традицій, звичаїв, способу життя).

Зазначені види професійної іншомовної комунікативної компетенції успішно реалізуються у системі міждисциплінарного навчання іноземній мові, базованого на соціально-педагогічних, психологічних, дидактикометодичних і загальнометодичних принципах [6, с. 42].

Соціокультурний компонент у змісті навчання іноземної мови відіграє істотну роль у розвитку особистості студента, тому що дає можливість не тільки ознайомитися зі спадщиною культури іншомовної країни, але й порівняти її з культурними цінностями своєї країни, що сприяє формуванню загальної культури студента. Даний компонент покликаний розширити загальний, соціальний, культурний кругозір студентів, стимулювати їх пізнавальні й інтелектуальні процеси.

Соціокультурні знання містять у собі країнознавчі й лінгвокраїнознавчі знання. До країнознавчих, на думку Н.Д. Гальської, відносяться енциклопедичні й фонові знання, а також знання реалій країни, мова якої вивчається [1]. У другу групу входять знання студентами лексики іншомовної країни, що виражає культуру, у семантиці мовних одиниць.

Соціокультурні знання допомагають адаптуватися до іншомовного середовища, дотримуючись канонів увічливості в іншомовному культурному середовищі. Треба при цьому відзначити, що головним є не виховання з позиції норм і цінностей країни, мова якої вивчається, й не зубріння фактів, а вміння порівнювати соціокультурний досвід народу, що говорить іноземною мовою, із власним досвідом.

Резюмуючи сказане вище, можна визнати соціокультурні знання обов'язковим компонентом змісту моделі професійно-орієнтованого навчання іноземної мови студентів немовних факультетів вузів.

Сучасний професійно-орієнтований підхід до навчання іноземної мови передбачає формування у студентів здатності до іншомовного спілкування в конкретних професійних, ділових, наукових сферах і ситуаціях з урахуванням особливостей професійного мислення, при організації мотиваційно-спонукальної і орієнтовно-дослідницької діяльності. Підготовка фахівців на немовних факультетах вузів полягає у формуванні таких комунікативних умінь, які дозволили б здійснювати професійні контакти іноземною мовою в різних сферах і ситуаціях. Під

сферою спілкування мається на увазі сукупність однорідних комунікативних ситуацій, що характеризуються однотипністю мовного стимулу, відносинами між комунікантами й обстановкою спілкування [2, с. 13]. Іншомовне спілкування може відбуватися як в офіційній, так і в неофіційній формах, у ході індивідуальних і групових контактів, у вигляді виступів на конференціях, при обговоренні договорів, проєктів, складанні ділових листів.

У цьому вбачається його основна відмінність від навчання мови для загальноосвітніх цілей і соціалізації (розмовного спілкування). Проте, професійно-орієнтоване навчання іноземної мови на немовних факультетах вузів не зводиться лише до вивчення «мови для спеціальних цілей». Сутність професійно-орієнтованого навчання іноземній мові полягає в її інтеграції зі спеціальними дисциплінами з метою одержання додаткових професійних знань і формування професійно значущих якостей особистості [3, с. 6]. Підготовка фахівців на немовних факультетах вузів полягає у формуванні комунікативних умінь, які дозволили б здійснювати професійні контакти іноземною мовою в різних сферах і ситуаціях. Іноземна мова в цьому випадку виступає засобом підвищення професійної компетентності й індивідуально-професійного розвитку студентів і є необхідною умовою успішної професійної діяльності фахівця-випускника сучасної вищої школи, здатного здійснювати ділові контакти з іншомовними партнерами. Головна й кінцева мета навчання – забезпечити активне володіння іноземною мовою студентами немовних факультетів вузів як засобом формування й формулювання думок в області повсякденного спілкування і в області відповідної спеціальності.

Висновки. Таким чином, під професійно-орієнтованим мають на увазі навчання, засноване на врахуванні потреб студентів у вивченні іноземної мови, що продиктовані особливостями майбутньої професії або спеціальності, які, у свою чергу, вимагають його вивчення. Термін «професійно-орієнтоване навчання» уживається для позначення процесу викладання іноземної мови в немовному вузі, орієнтованого на читання літератури за фахом, вивчення професійної лексики і термінології, а останнім часом і на спілкування в сфері професійної діяльності.

Список літератури

1. Гальскова, Н. Д. Современная методика обучения иностранному языку [Текст]: пособие для учителя / Н. Д. Гальскова. – М.: АРКТИ- Глосса, 2000. – 165 с.
2. Колшанский, Г. В. Лингвокоммуникативные аспекты речевого общения [Текст] / Г. В. Колшанский // Иностранные языки в школе. – 1985. – № 1. – С. 10 – 15.

3. Образцов, П. И. Проектирование и конструирование профессионально-ориентированной технологии обучения [Текст] / П. И. Образцов, А. И. Ахулкова, О. Ф. Черниченко. – Орел, 2005. – 61с.

4. Образцов, П. И. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов [Текст] / П. И. Образцов, О. Ю. Иванова. – Орел : ОГУ, 2005. – 114с.

5. Рощина, Е. В. Функции иностранного языка как учебного предмета в системе обучения в университете [Текст] / Е. В. Рощина // Иностранные языки на неспециальных факультетах : межвуз. сб. – Л., 1978. – С. 3–6.

6. Хусаинова, М. А. Становление профессиональной позиции студентов – будущих менеджеров средствами иностранного языка [Текст]: дис. канд. ... пед. наук / М. А. Хусаинова. – Самара, 2006. – 165 с.

Отримано 15.03.2009. ХДУХТ, Харків.

© О.Ф. Белікова, 2009.

УДК 372.464:371.68

А.О. Борисова, доц. (ХДУХТ, Харків)

В.О. Архипова, ст. викл. (ХДУХТ, Харків)

Д.О. Буханцев, ст. викл. (ХБІ, Харків)

СИСТЕМА ВПРАВ ДЛІА НАВЧАННЯ АУДІОВАННЮ

Досліджено систему вправ для навчання аудіюванню на прикладі однієї з європейських мов, а саме, французької.

Исследована система упражнений для обучения аудированию на примере одного из европейских языков, а именно, французского.

The article is devoted to the research of the system of exercises for teaching listening comprehension on the basis of French language as sample.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Методи навчання аудіюванню не є ані лінгвістичним, ані методичним дивом нашого часу: вони є відбиттям досягнень сучасної лінгвістики та методики викладання іноземних мов, які підкріплюються особливими можливостями сучасних технічних засобів і технологій навчання іноземній мові. Ще наприкінці позаминулого сторіччя з'явилось багато різновидів прямого методу навчання іноземної мови, на озброєнні якого була також і методика вивчення іноземної мови за допомогою сприйняття іноземної мови на слух.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У методичній літературі досить часто з'являються роботи, які описують сучасні можливості застосування аудіювання як одного з найважливіших